

ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS
Teabevaldaja: Riigikontroll
Juurdepääsupiirang 6.07.2022 - 31.08.2022
Alus: AvTS § 35 lg 2 p 2

Tarmo Leppoja
peadirektor
Riigi Tugiteenuste Keskus

Meie 7.07.2022 nr 2-1/80082/20

Märgukiri auditi „Riigi 2021. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus“ tulemuste kohta valitsemisalades, kellele Riigi Tugiteenuste Keskus osutab tugiteenuseid

Austatud peadirektor

Riigikontroll tegi riigi 2021. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsusele ja tehingute seaduslikkusele hinnangu andmiseks audititoiminguid ministeeriumide valitsemisalades ja Riigikantseleis määral, mis oli vajalik, et veenduda riigi seisukohalt oluliste finantsaruannete kirjete õigsuses ning oluliste majandustehingute seaduslikkuses. Tehtud töö tulemuste põhjal koostab Riigikontroll ühe auditiaruande riigi kohta tervikuna.

Audititoiminguid tegid audiitorid 2021. aasta septembrist kuni 2022. aasta juunini.

Järgnevalt on kirjeldatud eksimusi ja puudusi, mille Riigikontroll tuvastas eelmisest aastast üle toodud kasutamata eelarvejääkide väljaselgitamisel ning erinevate valitsemisalade varade ja kulude arvestuses. Nende lahendamisele saab Riigikontrolli hinnangul aidata kaasa Riigi Tugiteenuste Keskus, kes osutab valitsemisaladele tugiteenust.

1. 2020. aastast 2021. aastasse üle toodud eelarvejääkide väljaselgitamisel tehti vigu

2020. aasta riigieelarve täitmise aruande koostamise käigus selgitas Riigi Tugiteenuste Keskus finantstarkvara SAP aruande EA022 (tuludest sõltuvate kulude jäägid) põhjal välja 2021. aastasse üle viidavad kasutamata toetuse jäägid. 2021. aasta riigieelarve täitmise aruande kontrollimisel selgus, et eelmisest aastast üle toodud jääkide suurust on muudetud ehk Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalal olid need suurenenud 715 899 euro võrra ning Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalal 13 976 euro võrra. Üle toodud eelarvejääkide suurus muutus, kuna 2020. ja 2021. aasta riigieelarve täitmise aruannete koostamisel oli tehtud 2020. aasta jääkide väljaselgitamisel vigu.

Riigikontrolli soovitus Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektorile: tagada, et toetuste jäägid kantakse järgmisse eelarveaastasse üle õiges summas.

2. Tarkvarade ja nende parenduste arvelevõtmisel esineb vigu

Riigikontroll tuvastas eksimusi valitsemisalade tarkvarade arvestuses. Auditi käigus saadud selgituste kohaselt on asutusi, kellele valmistab arvelevõtmine raskusi arenduste suure mahu ja erinevate kasutuselevõtu kuupäevade tõttu.

Peamised puudused on olnud seotud järgnevaga:

- tarkvaraarenduste arvelevõtmisel ei arvestata arenduste kasutuselevõtmise ajaga;

- parenduste arvelevõtmisel ei hinnata vara järelejäänud kasuliku eluea pikendamise vajadust või ei jälgita, et nende kasulik eluiga ei ületaks põhiobjekti järelejäänud eluiga;
- tarkvara arvelevõtmisel ei määrata neile eeldatavat kasulikku eluiga, vaid lähtutakse majandustarkvara SAP vaikumisi väärtusest.

Kirjeldatud vead põhjustavad vigu bilansis põhivara jääkväärtuses ja tulemiaruanDES amortisatsioonikulus.

Riigikontrolli soovitusel Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektorile:

- koostöös asutustega töötada välja (tark)varade arvelevõtmise akti vorm, kus oleks iga vara puhul nõutud märkida muu hulgas kasutusele võtmise kuupäev, kasulik eluiga ja kontroll, et varaobjekti alamvarade eluiga ei ületaks põhiobjekti eluiga; parenduste puhul tuleks märkida ka vana osa mahakandmise ja kasuliku eluea korrigeerimise vajadus;
- kaaluda kvartaalse arvelevõtmise võimaluse loomist asutustele, kellel on tarkvaraarendusi palju ning iga üksiku arenduse eraldi hindamine osutuks ebamõistlikult koormavaks. Seejuures tagada, et arvelevõtmine toimuks vara kasutusele võtmise perioodis.

3. Majandamiskuludes on kajastatud kapitaliseeritavaid kulutusi

Riigikontroll tuvastas kasutusrendile võetud hoonete puhul, et rendiobjektidel tehtud parenduste, remondi ja hoolduse kulutused kajastatakse majandamiskuludes, kuigi need vastavad materiaalse põhivara mõistele ja tuleks kajastada põhivarana. Põhivara soetuste kajastamine majandamiskuludes põhjustab vigu lisaks raamatupidamisele ka eelarve täitmises.

Riigikontrolli soovitus Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektorile: selgitada asutuste vara tundvatele spetsialistidele rendiobjektidel tehtavate tööde klassifitseerimise põhimõtteid ning juhtida nende tähelepanu valesti kajastamise riskikohtadele.

Detailsemalt on märgukirjas kirjeldatud tähelepanekud koos soovitustega esitatud märgukirja lisa 1.

Ootame Teie kirjalikku vastust märgukirjas tehtud soovituste kohta hiljemalt 10.08.2022.

Riigikontroll tänab Riigi Tugiteenuste Keskuse teenistujaid meeldiva koostöö eest ning loodab, et esitatud tähelepanekutest ja soovitustest on abi Riigi Tugiteenuste Keskuse osutatava teenuse tõhustamisel ning teenuse saajate sisekontrollisüsteemi ja raamatupidamisarvestuse parandamisel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ines Metsalu-Nurminen
auditiosakonna peakontrolör

Nele Lehtpuu
Nele.Lehtpuu@riigikontroll.ee

Lisa 1. Märjukirja tähelepanekud detailsemalt

1. 2020. aastast 2021. aastasse üle toodud eelarvejääkide väljaselgitamisel tehti vigu

2020. aasta riigieelarve täitmise aruande (RETA) koostamise käigus selgitas Riigi Tugiteenuste Keskus finantstarkvara SAP aruande EA022 (tuludest sõltuvate kulude jäägid) põhjal välja 2021. aastasse üle viidavad kasutamata toetuse jäägid. 2021. aasta RETA kontrollimisel selgus, et eelmisest aastast üle toodud jääkide suurus on muudetud ehk Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas olid need suurenenud 715 899 euro võrra ning Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas 13 976 euro võrra.

Üle toodud eelarvejääkide suurus muutus, kuna 2020. aasta RETA ja 2021. aasta RETA koostamisel oli tehtud 2020. aasta jääkide väljaselgitamisel järgmisi vigu:

- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2020. aasta eelarvejääkide arvestamisel ei viidud 2021. aastasse üle ühte Rail Balticu toetuse jääki summas 2 009 734 eurot, kuna see loeti sildfinantseerimise juurde kuuluvaks. Hiljem selgus, et see jääk oli Eesti kaasrahastuse osa, mistõttu ei oleks tohtinud seda sildfinantseerimise jäägile juurde liita, vaid oleks tulnud üle kanda 2021. aasta eelarvesse;
- lisaks viidi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis 2021. aastasse üle väikeelamute rekonstrueerimistoetuse jääk summas 1 293 835 eurot topelt, kahel erineval eelarve real;
- Haridus- ja Teadusministeeriumi 2021. aasta RETA koostamisel kasutati 2020. aasta üleviidavate eelarvejääkide väljaselgitamisel uuendamata andmeid, kuigi tegelikud andmed olid välisloetustest rahastatavate projektide lõppedes täpsustunud ja kasutamata tulu jääk 13 976 euro võrra suurenenud.

2021. aasta aruandes kirjeldatud vead parandati. Korrektse üle toodud eelarvejääkide summa esitamine RETAs on oluline, et esitada aruandes tegelikkusele vastav ülevaade kasutada olevast eelarvest.

Riigikontrolli soovitus Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektorile: tagada, et toetuste jäägid kantakse järgmisse eelarveaastasse üle õiges summas.

2. Tarkvara ja nende parenduste arvelevõtmisel esineb vigu

Erinevates valitsemisalades tuvastas Riigikontroll mitmeid eksimusi tarkvara arvelevõtmisel:

- Kasutusele võtmise aega arvestamata olid tarkvaraarendusi arvele võtnud näiteks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Keskkonnaministeerium ja Rahandusministeerium. Arendusi võeti arvele nii enne kui ka pärast nende reaalselt kasutuselevõttu. Transpordiamet on tarkvaraarenduste paljususe tõttu rakendanud lihtsustatud arvestust ja võtab tarkvaraarendusi arvele kord kvartalis, mitte iga arendust eraldi selle kasutusse võtmisel. Kasuliku eluea pikendamise vajadust hindab amet samuti kord aasta lõpus. Samades valitsemisalades esines ka juhtumeid, kus parenduse lisamisel ei hinnatud, kas on vaja korrigeerida tarkvara järelejäänud kasulikku eluiga.

Asutustest saadud selgitused olid erinevad. Kõige rohkem toodi välja, et finantstöötajal puudub info kasutuselevõtu kohta, eriti just parenduste lisamisel varem arvel olnud tarkvara maksumusele. Seda ei selgitata ka jooksvalt välja. Tarkvaraarenduste arvelevõtmiseks esitatakse vaid akt tööde tegemise perioodi ja/või vastuvõtmise kuupäevaga. Samuti peab

mõni asutus iga arenduse kasutuselevõtu täpset jälgimist ebamõistlikuks ja liigselt koormavaks.

- Siseministeeriumi valitsemisalas tuvastas Riigikontroll, et mitmel juhul ei ole viidud tarkvarade täiendavate arenduste kasulikku eluiga vastavusse põhiobjektide kasutuseaga. Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) arendustööde tellijana määras kolme tarkvara täiendavatele arendustöödele eluea, mis ei vastanud Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuses (SMIT) arvel olevate põhiobjektide järelejäänud elueale. Kuna PPA annab arendused üle SMITile, siis oleks pidanud varadele määrama sama kasuliku eluea, kui on järelejäänud eluiga varadel, mille külge need liidetakse, või muutma põhiobjektide eluiga. Vead parandati auditi käigus.
- Tarkvara arvelevõtmisel ei määrata neile eeldatavat kasulikku eluiga, vaid lähtutakse majandustarkvara SAP vaikimisi väärtusest. Riigikontrolli hinnangul ei selgu olukorras, kus varade arvelevõtmisel kasulikku eluiga ei määrata, kas vara tundev spetsialist kasulikku eluiga tegelikult hindas. Kasuliku eluea märkimine on vajalik, kuna tegelik ja vaikimisi määratav eluiga võivad oluliselt erineda.

Riigikontrolli hinnangul tuleb tarkvara ja nende parenduste raamatupidamises arvelevõtmisel lähtuda nende tegelikust kasutusele võtmise ajast ja määrata sobilik kasulik eluiga. Varade valemil arvelevõtmine ja vale kasutamisega põhjustavad vigu tulemiaruanDES amortisatsioonikulu kajastamisel ja bilansis põhivara jääkväärtuse kajastamisel.

Riigikontrolli soovitusel Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektorile:

- koostöös asutustega töötada välja (tark)vara arvelevõtmise akti vorm, kus oleks iga vara puhul nõutud märkida muu hulgas kasutusele võtmise kuupäev, kasulik eluiga ja kontroll, et varaobjekti alamvarade eluiga ei ületaks põhiobjekti eluiga; parenduste puhul tuleks märkida ka vana osa mahakandmise ja kasuliku eluea korrigeerimise vajadus;
- kaaluda kvartaalse arvelevõtmise võimaluse loomist asutustele, kellel on tarkvaraarendusi palju ning iga üksiku arenduse eraldi hindamine osutuks ebamõistlikult koormavaks.

3. Majandamiskuludes on kajastatud kapitaliseeritavaid kulutusi

Riigikontroll tuvastas renditud hoonetes tehtud parendus- ja remonttööde puhul, et mitmel juhul oli majandamiskuludena kajastatud kulutusi, mis tuleks kajastada bilansis põhivarana. Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi § 43 lg 6 kohaselt tuleb kasutusrendile võetud varade korral kajastada rendiobjektile tehtud parenduste, remondi ja hoolduse kulutused põhivara soetusena, kui need vastavad materiaalse põhivara mõistele.

Vale kajastamise tõttu on põhivarasooetusi kantud kulusse ja varade saldod näidatud bilansis tegelikust väiksemana. See põhjustab vigu ka eelarve täitmises, kus investeringu eelarve täitmise asemel on näidatud kulude suurenemist.

Eksimusi tuvastati Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisala asutustes. Kahe esimese valitsemisala asutused parandasid vead auditi käigus.

Riigikontrolli hinnangul on kirjeldatud vigade vältimiseks vaja parandada koostööd Riigi Tugiteenuste Keskuse ja asutuste vara tundvate spetsialistide vahel. Riigi Tugiteenuste Keskus võiks asutuste spetsialiste koolitada ja juhendada, et rendiobjektidel tehtud tööde klassifitseerimisel

lähtutaks põhivara kriteeriumidest, ning juhtida nende tähelepanu valesti kajastamise riskikohtadele, s.o võimalikele vigadele nii raamatupidamises kui ka riigieelarve täitmises.

Riigikontrolli soovitus Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektorile: selgitada asutuste vara tundvatele spetsialistidele rendiobjektidel tehtavate tööde klassifitseerimise põhimõtteid ning juhtida nende tähelepanu valesti kajastamise riskikohtadele.